

NHỮNG GIÁ TRỊ ĐỊNH HƯỚNG VIỆC HÔN NHÂN CỦA THANH NIÊN

MAI KIM CHÂU

Các bạn trẻ khi bước vào tuổi yêu và tuổi kết hôn không phải bao giờ cũng có ngay một bảng “tiêu chuẩn” rõ rệt và cứng nhắc cho sự lựa chọn bạn đời của mình. Rất nhiều yếu tố ngẫu nhiên cùng với những đặc điểm tâm lý trong tình yêu chi phối sự lựa chọn của họ. Song không phải vì thế việc nhân duyên là do số phận và hoàn toàn là sự tình cờ.

Những nghiên cứu xã hội học và tâm lý học xã hội cho thấy thanh niên luôn luôn có những định hướng giá trị trong lĩnh vực hôn nhân. Họ thực sự suy nghĩ đắn đo và lựa chọn. Trong xã hội ta, đó là sự lựa chọn nguyện đầy tinh thần trách nhiệm và thái độ nghiêm túc.

Những giá trị định hướng việc hôn nhân của thanh niên rất cuộc phản ánh cuộc sống thực tế, phản ánh sâu sắc các quan hệ xã hội, thể hiện ảnh hưởng của một nền giáo dục về học vấn, đạo đức và văn hoá.

Vậy bảng giá trị định hướng việc hôn nhân của các bạn trẻ là gì? Những giá trị nào được ưu tiên? Những phẩm chất nào ở người bạn đời trong tương lai được thanh niên quan tâm hơn cả? ... Đó là những câu hỏi đặt ra cho người nghiên cứu về thanh niên ngày nay.

Để làm sáng tỏ một phần những câu hỏi đó, Phòng xã hội học Phụ nữ và gia đình đã tiến hành một cuộc nghiên cứu thăm dò tại thành phố Hà Nội trong năm vừa qua. Đối tượng của cuộc nghiên cứu này là các bạn trẻ từ 18 tuổi trở lên, chưa xây dựng gia đình. Sử dụng phương pháp điều tra bằng bản câu hỏi, kết hợp chọn mẫu duy lý và ngẫu nhiên. 350 người đã được chúng tôi trưng cầu

ý kiến bao gồm sinh viên, công nhân và thanh niên một số hợp tác xã thủ công nghiệp tại quận Hai Bà Trưng.

Trong bản câu hỏi, chúng tôi đưa ra có tính chất gợi ý bảng giá trị gồm 14 phẩm chất đối với người vợ và 14 phẩm chất đối với người chồng. Mỗi phẩm chất được nêu ra với ba mức độ: “rất quan trọng”, “cũng quan trọng” và “không quan trọng” để người được hỏi sẽ tự đánh giá theo nhận thức của chính mình. Các phẩm chất gợi ý được chúng tôi đưa ra không sắp xếp theo một thứ tự ưu tiên có sẵn nào. Điều đó nhằm tránh gây nên một sự chú ý đặc biệt đối với một phẩm chất nhất định. Tuy nhiên, nội dung các phẩm chất gợi ý bao hàm nhiều lĩnh vực kinh tế, văn hoá, đạo đức, xã hội.v.v...

Sau khi xử lý các kết quả điều tra chúng tôi đã áp dụng phương pháp phân loại giá trị để sắp xếp thứ tự các phẩm chất theo mức độ quan trọng đã được người trả lời đánh giá, chúng ta có bảng giá trị đầy đủ sau đây:

Các phẩm chất đối với người vợ

Thứ tự quan trọng	Phẩm chất	Số điểm
1	- Có nghề nghiệp vững chắc	175/200
2	- Biết nuôi dạy con một cách tế nhị có phương pháp, hợp khoa học, vệ sinh	167/200
3	- Biết cư xử để có sự hoà thuận với bố mẹ và gia đình chồng.	166/200
4	- Khéo nội trợ và quán xuyến việc nhà	156/200
5	- Được bạn bè yêu mến	150/200
6	- Có trình độ văn hoá nhất định để thuận lợi cho việc phù hợp vợ chồng và nuôi dạy con	147/200
7	- Con em của gia đình có nề nếp	143/200
8	- Có uy tín trong công tác, được đồng nghiệp coi trọng	137/200
9	- Biết tiết kiệm trong sinh hoạt	132/200
10	- Có sự nhạy bén và tầm nhìn xã hội	122/200
11	- Biết thích hợp với cái mới trong ăn mặc và bài trí nhà cửa	104/200
12	- Biết một vài công việc khéo tay	96/200
13	- Biết thưởng thức văn học nghệ thuật	95/200
14	- Có vẻ đẹp hình thức	91/200

Các phẩm chất đối với người chồng

Thứ tự quan trọng	Phẩm chất	Số điểm
1	- Có nghề nghiệp vững chắc	179/200
2	- Biết săn sóc gia đình vợ con	177/200
3	- Tế nhị trong cư xử với vợ con	170/200
4	- Đủ hiểu biết và có nghị lực để có uy tín thực sự với con cái	165/200
5	- Có uy tín trong công tác	156/200
6	- Được bạn bè yêu mến	156/200
7	- Tháo vát thu xếp được nhiều việc trong gia đình	133/200
8	- Có hoài bão, có chí tiến thủ	132/200
9	- Thông minh, có năng lực nhất định về khoa học kỹ thuật	125/200
10	- Có trình độ văn hoá không thua kém vợ	124/200
11	- Am hiểu nhất định về văn hoá nghệ thuật	88/200
12	- Có nghề nghiệp được dư luận xã hội coi trọng	67/200
13	- Con em gia đình có địa vị xã hội	48/200
14	- Gia đình chồng là chỗ dựa về kinh tế	42/200

*

* *

Căn cứ vào bảng giá trị đã được xử lý trên đây, chúng ta thấy các bạn trẻ quan tâm trước hết đến việc người bạn đời của họ phải là người “có nghề nghiệp vững chắc”. Tiêu chuẩn này đã được các bạn trẻ xếp vào vị trí quan trọng số một đối với cả người vợ lẫn người chồng. Cụ thể hơn, 76,5% bạn trẻ trả lời rằng đây là phẩm chất đầu tiên cần có ở người vợ và hơn 80% nhất trí rằng “nghề nghiệp vững vàng” là tiêu chuẩn tối quan trọng ở người chồng. Tại sao “nghề nghiệp” lại được bạn trẻ đánh giá cao như vậy?

Trong xã hội ta, lao động là nguồn gốc của mọi giá trị và là cơ sở đời sống của mỗi cá nhân cũng như của mọi gia đình. Thông

qua lao động nghề nghiệp, mọi người có nguồn thu nhập thường xuyên và ổn định. Lao động nghề nghiệp là điều kiện quan trọng bảo đảm hạnh phúc lứa đôi và duy trì sự tồn tại của mỗi gia đình. Song, quan tâm đến nghề nghiệp vững chắc, thanh niên ngày nay không phải chỉ coi trọng khía cạnh kinh tế của nó, mặc dầu ý nghĩa kinh tế của nghề nghiệp là điều không ai phủ nhận. Đánh giá cao giá trị của nghề nghiệp trong cuộc sống xã hội nói chung, trong việc lựa chọn bạn đời nói riêng, thanh niên ta đã nhấn mạnh những ý nghĩa xã hội của nó, biểu hiện nhu cầu tham gia hoạt động xã hội và nhu cầu cống hiến của chính họ.

Trong xã hội hiện nay, mỗi cá nhân không chỉ bị bó hẹp hoạt động trong một khoảng không gian riêng biệt. Mỗi cá nhân trở thành thành viên trong mỗi liên hệ hữu cơ của xã hội nói chung. Thời gian hoạt động sống của mỗi cá nhân chủ yếu thuộc về xã hội. Thông qua hoạt động nghề nghiệp, con người được hoà nhập vào xã hội và xác lập chỗ đứng của họ trong xã hội. Do đó nhu cầu tham gia lao động xã hội trở thành một nhu cầu bức thiết của mỗi người. Đúng như Ăng-ghe-n đã viết rằng lao động là điều kiện cơ bản đầu tiên của toàn bộ đời sống con người, đó cũng chính là những nhu cầu đầu tiên của thế hệ trẻ ngày nay. Vì vậy, nhu cầu có việc làm, có nghề nghiệp là nhu cầu bức thiết nhất của họ. Bước vào lao động và nghề nghiệp là bước vào cuộc sống.

Nghề nghiệp đã trở thành yếu tố điều phối trực tiếp việc hôn nhân của bạn trẻ. Điều này được chứng minh một cách cụ thể, trong những cuộc điều tra xã hội học khác ở những thanh niên công nhân viên chức, sinh viên, trí thức, có độ tuổi kết hôn tương đối muộn. Hơn 60% trong số những người được nghiên cứu trả lời rằng lý do kết hôn muộn là do “chưa ổn định công tác” và “muốn có thời gian nâng cao chuyên môn”. Đặc biệt là trong thanh niên sinh 92,4% trả lời rằng sẽ kết hôn sau khi đã nhận công tác vài năm, hoặc ít nhất cũng đã nhận công tác, sau khi tốt nghiệp, nghĩa là sau khi đã có nghề nghiệp ổn định.

Một điều khác cũng cần lưu ý, khi đánh giá cao nghề nghiệp, bạn trẻ không hề nghĩ rằng người bạn đời của họ, và cả bản thân họ nữa phải có một nghề nghiệp được dư luận xã hội coi trọng.

Các bạn trẻ đã xếp tiêu chuẩn “có nghề nghiệp được xã hội coi trọng” ở vị trí thứ 12, trong số 14 tiêu chuẩn ở người chồng. Chỉ có 11% số người được hỏi trả lời rằng tiêu chuẩn này rất quan trọng, còn 89% nói rằng người bạn đời của họ có một nghề nghiệp như vậy cũng được và không có cũng không đáng bận tâm. Tuy vậy, các bạn trẻ lại đánh giá cao việc người vợ và người chồng phải có hoạt động nghề nghiệp tốt để có uy tín với bạn bè và đồng nghiệp. Gần 60% bạn trẻ khẳng định các phẩm chất thuộc về “uy tín trong công tác” là rất quan trọng đối với người vợ cũng như đối với người chồng trong tương lai. Muốn vậy, người bạn đời của họ tất phải có một trình độ chuyên môn tốt, có thái độ lao động đúng đắn và có một nhận thức rõ ràng về công việc mình làm.

Đánh giá cao yêu cầu về nghề nghiệp vững chắc, nhấn mạnh uy tín về năng lực và phẩm chất của con người trong hoạt động nghề nghiệp, đại bộ phận thanh niên ngày nay đang suy nghĩ một cách nghiêm túc nhất đến cơ sở chân chính của hôn nhân và cuộc sống gia đình.

*

* *

Sau tiêu chuẩn nghề nghiệp, các bạn trẻ rất coi trọng vai trò và trách nhiệm của người vợ và người chồng trong quan hệ gia đình. Đó là người vợ “biết nuôi dạy con một cách tế nhị, có phương pháp, hợp khoa học, vệ sinh”, “khéo nội trợ và quán xuyến việc nhà”. Đó là người chồng “biết săn sóc gia đình, vợ con”, “tế nhị trong cư xử với vợ con”, “đủ hiểu biết và có nghị lực để có uy tín thực sự với con cái”. Ngoài ra, một số phẩm chất khác thuộc các mối quan hệ gia đình cũng được bạn trẻ đánh giá cao là người vợ “biết tiết kiệm trong sinh hoạt” và người chồng “tháo vát thu xếp được nhiều việc trong gia đình”.

Trong gia đình, bạn trẻ cho rằng người vợ và người chồng phải có trách nhiệm ngang nhau đối với các công việc nội trợ nuôi nấng và giáo dục con cái. Quan hệ bình đẳng giữa vợ chồng qua việc phân công các chức năng của gia đình mới đang thay thế hẳn quan hệ của gia đình gia trưởng. Những chức năng này chủ

yếu xoay quanh việc tổ chức đời sống gia đình kiểu “hạt nhân” gồm một cặp vợ chồng và con cái của họ.

Sự chuyển biến ấy một mặt bắt nguồn từ thành quả của xã hội mới làm thay đổi căn bản vị trí của người phụ nữ trong xã hội và gia đình. Mặt khác, nó cũng biểu hiện sự thay đổi ngay trong quan hệ nội tại của gia đình. Điều đáng lưu ý nhất là ngày nay vị trí ưu tiên nhất trong gia đình là thuộc về những đứa con. Con cái đã trở thành trung tâm thu hút sự chăm lo, săn sóc và cũng là sự bận bịu thường xuyên nhất của cha mẹ. Khẩu hiệu “tất cả vì tương lai con em chúng ta” đã thật sự trở thành một lối sống và những cách xử sự cụ thể trong toàn bộ đời sống vật chất và tinh thần của hầu hết các gia đình trẻ.

Chức năng nuôi nấng và giáo dục con cái đứng ở trung tâm mọi chức năng của gia đình ngày nay. Các nhà nghiên cứu đã chứng minh rằng, dù xã hội có cố gắng can thiệp vào chức năng này như thế nào cũng không thay thế được vai trò của người cha, người mẹ và ảnh hưởng của môi trường gia đình, nhất là với trẻ em ở lứa tuổi trước học đường. Sự tổ chức đời sống vật chất và tinh thần của một gia đình nhỏ bé không phải bao giờ cũng là việc dễ dàng. Có những năng lực và phẩm chất không thể thiếu được cho một cuộc sống gia đình hoà thuận và tốt đẹp. Tình yêu bền vững tự nó bao hàm những đòi hỏi về những phẩm chất ở cả hai phía. Ngày nay, phụ nữ hết sức chú ý đến thái độ của người chồng biết tôn trọng và cư xử tế nhị với vợ con. Ngược lại, người chồng cũng quan tâm nhiều đến tính cách và phong cách cư xử của vợ. Sự thô bạo ở cả hai phía bao giờ cũng là nguồn gốc gây tan vỡ của phần lớn gia đình trẻ. Còn sự tế nhị ngay cả ở người vợ không nhất thiết là sự lấy lại những đòi hỏi của gia đình phong kiến. Chẳng hạn chúng ta sẽ giải thích như thế nào khi 66,3% thanh niên cả nam và nữ cho rằng người vợ “biết cư xử để có sự hoà thuận với bố mẹ và gia đình chồng” là rất quan trọng. Ở đây không phải vì các gia đình trẻ còn phụ thuộc nhiều về kinh tế của gia đình cha mẹ. Tiêu chuẩn “gia đình có thể là chỗ dựa về kinh tế” đã bị đặt xuống vị trí cuối cùng. Cũng không phải vì bạn trẻ sợ rằng mối quan hệ này xấu sẽ dẫn đến tan vỡ hạnh phúc lứa đôi như thường thấy trước đây. Trong thực tế, chưa đến 1/3 số gia đình trẻ sống

Chung với gia đình bố mẹ chồng hoặc vợ. Sự va chạm giữa “mẹ chồng” và “nàng dâu” không phải là nhiều. Do đó, đánh giá cao phẩm chất này ở người vợ, bạn trẻ thể hiện một yêu cầu khác. Đó là yêu cầu của quan hệ tình cảm tốt đẹp giữa cặp vợ chồng và cha mẹ đôi bên. Tình cảm ấy vẫn hết sức quan trọng và là một giá trị đạo đức trong xã hội ta. Trong một cuộc điều tra khác, chúng ta có kết quả là 100% số gia đình được hỏi thường xuyên đi lại thăm hỏi cha mẹ, và có tới hơn 50% gia đình trẻ muốn sống gần cha mẹ. Đương nhiên phần lớn những cha mẹ già cũng có nguyện vọng sống gần con cái. Vậy hình thái gia đình mở rộng trong chế độ gia trưởng đã mất đi, nhưng không vì thế các quan hệ tình cảm và sự hỗ trợ lẫn nhau giữa cha mẹ và con cái khi đã “ở riêng” không còn là một thực tế cuộc sống. Thực tế này đã được lưu ý trong việc lựa chọn và tiến tới hôn nhân của thanh niên.

Ở những phẩm chất còn lại trong các bảng giá trị trên đây, chúng ta thấy phẩm chất cá nhân của người vợ và người chồng được xem xét trên một số mặt về học vấn, nền văn hoá và triển vọng cuộc sống.

Theo bạn trẻ, người vợ cần có trình độ văn hoá nhất định để phù hợp với vợ chồng và nuôi dạy con cái (hơn 50% người trả lời coi tiêu chuẩn này là rất quan trọng). Hơn nữa, người phụ nữ ngày nay còn phải có sự “nhậy bén và có tầm nhìn xã hội” cũng như “biết thích hợp với cái mới trong ăn mặc và bài trí nhà cửa” (tiêu chuẩn thứ 10 và thứ 11 trong bảng các phẩm chất đối với người vợ với gần 70% người trả lời cho là quan trọng). Những điều này rất cần thiết cho việc tổ chức đời sống gia đình và giáo dục con em.

Còn phẩm chất quan trọng khác của người chồng là gì? Họ phải “có hoài bão, có chí tiến thủ”, “thông minh, có năng lực nhất định về khoa học kỹ thuật” (tiêu chuẩn thứ 8 và 9 trong bảng các phẩm chất đối với người chồng). Những phẩm chất này sẽ là những cơ sở trực tiếp cho khả năng cống hiến, cho uy tín chuyên môn cũng như cho kết quả lao động thực tiễn. Vì thế những phẩm chất ấy cũng rất quan trọng trong cuộc sống gia đình.

*

* *

Phân tích những giá trị định hướng việc hôn nhân của thanh niên chúng ta thấy rằng thế hệ trẻ ngày nay có những quan niệm giá trị rõ ràng.

Nhận thức của thanh niên đối với các phẩm chất ở người vợ và người chồng tương lai biểu hiện lối sống và lối sống mới. Đối với bạn trẻ, cốt lõi của hạnh phúc gia đình là tình yêu. Tình yêu đôi lứa chỉ có thể nảy nở và duy trì thông qua lao động và cống hiến hết mình. Họ đòi hỏi ở người bạn đời có hoạt động nghề nghiệp phù hợp với lợi ích chung của xã hội. Đồng thời người bạn đời phải thực hiện tốt những vai trò và trách nhiệm của mình trong gia đình, ngoài xã hội. Đó là những phẩm chất cao đẹp của con người mới đang có vai trò chỉ đạo chi phối những suy nghĩ của thanh niên ta trong cuộc sống riêng tư của họ.